

ЛІНОГРАВЮРА У ГРАФІЧНОМУ ДИЗАЙНІ ХХІ СТОЛІТТЯ

Первих І. І.

аспірантка кафедри графічного дизайну

Науковий керівник: Сбітнєва Н. Ф.

кандидат мистецтвознавства, професор,

декан факультету дизайну

Харківська державна академія дизайну і мистецтв

м. Харків, Україна

Принцип друку використовувався людьми протягом століть [1, с. 159]. Серед різноманіття технік високого друку поширення набули: ксилографія, цинкографія, висока гравюра на металі, гравюра на картоні, ліногравюра. На сьогодні високий друк у поліграфічній промисловості повністю витіснений офсетним або цифровим видами друку і не використовується за своїм основним призначенням. Водночас, в контексті творчих малотиражних проєктів високий друк застосовується графічними дизайнерами для досягнення певної естетики ручного виробництва.

Одним з найбільш популярних засобів handmade в графічному дизайні є техніка ліногравюри. Ця техніка високого друку виникла на межі ХІХ–ХХ століть і набула популярності в 20-30-х роках ХХ століття. Ліногравюра вперше була використана для друку плакатів німецької групи художників «Most». До середини ХХ століття сформувалося кілька графічних шкіл, які успішно розвивали мистецтво ліногравюри. Як приклади можна навести бразильський «Клуб друзів гравюри», «Майстерня народної графіки» в Мексиці, «Видавництво Мартіна Фабіані» в Парижі [2, с. 169]. Лінорит вважався більш доступним і простим аналогом ксилографії і широко застосовувався у дизайні плакатів, обкладинок та ілюстрацій дитячих книг. Технологія створення ліногравюри досить проста: малюнок вирізається на твердому зашліфованому лінолеумі за допомогою спеціальних різців – штихелів. Далі поверхню лінолеуму покривають валиком тонким шаром фарби – таким чином на вирізані місця фарба не потрапляє. Відбиток отримують в результаті притиснення матриці до паперу. Перший відтиск вважається оригіналом, однак форма з лінолеуму дозволяє створити до 500 якісних відбитків.

У ХХІ столітті дизайнери прагнуть до самовираження, чого важко досягти за допомогою лише стандартних цифрових інструментів. Ліногравюра використовується для створення постерів, обкладинок книг, ілюстрацій, логотипів, шрифтів та інших графічних об'єктів, надаючи їм характерного рукотворного вигляду. Прикладом використання образних можливостей лінориту є акцидентний шрифт

«Сорока» від дизайнера Д. Дутки, натхненний екслібрисами українського художника-графіка Б. Сороки (Іл. 1).

Іл. 1. Д. Дутка. Акцидентний шрифт «Сорока». 2017 р.

Дослідниці О. Храмова-Баранова, І. Яковець у статті «Художньо-естетичне значення техніки ліногравюри в розвитку мистецтва і дизайну в Україні» стверджують, що «...сучасним митцям, дизайнерам слід звернути увагу на вже давно існуючий вид графіки та створювати симбіоз технологічного розвитку з мистецтвом для створення авторських дизайнерських об'єктів, адже технології дають змогу відсканувати лінорит та надрукувати на будь-якій поверхні» [3, с. 107]. Т. Кальная у праці «Техніки високого друку» зазначає: «Масовий тираж та малий формат роблять естамп сучасним, який легко інтегрується у всі сфери життя» [1, с. 159]. У ХХІ ст. естамп вже не є засобом відтворення, а виступає самостійним творінням. Найцікавіші творчі задуми можна втілити лаконічними засобами лінориту. Дизайнерка К. Шевчун використала техніку штампування для візуалізації ідеї проєкту «IknowthatIamnotalone», мета якого – передати відчуття самотності під час пандемії Covid-19 і, водночас, відчуття зв'язку з людьми, які далеко фізично. Кожен відтиск символізує близьку людину авторки проєкту і за формою нагадує певний населений пункт (Іл. 2).

Іл. 2. К. Шевчун. Відтиски для проєкту «IknowthatIamnotalone». 2023 р.

Ліногравюра надає широкі можливості для художнього вираження простими засобами (площинні плями, чіткі штрихи, контрастність). Попри численні переваги, лінорит – складна техніка, яка не пробачає помилок. Лише одним неправильним штрихом можливо повністю зіпсувати матрицю. Саме тому окрім рукотворної ліногравюри популярністю користується її імітація за допомогою засобів комп’ютерних технологій. Прикладом може слугувати оформлення науково-популярного видання «501 факт, який треба знати з... історії України», до якого Я. Мозиль розробила ілюстрації – стиль лінориту відсилає до попереднього століття, що вдало підходить для книги на історичну тематику (Іл. 3).

Іл. 3. Я. Мозиль. Сторінка книги «501 факт, який треба знати з... історії України». 2023 р.

Правильне використання інструментів програмного забезпечення дозволяє створити зображення, яке зовнішньо не відрізняється від друку – лаконічність, насиченість, різкі контрасти кольорів [1, с. 160]. Єдиною відмінністю є характерний відтиск на папері від пресу, який лишається при друку оригіналу.

Підсумовуючи, техніка лінориту за столітній період свого розвитку пройшла шлях від допоміжного інструменту тиражування, до засобу художньо-естетичної виразності. У ХХІ ст. ліногравюра зазнала якісних змін: збільшення кількості деталей, ускладнення колірних рішень, зміна фактури відбитку. Розширилось поле використання техніки як додаткового засобу виразності при створенні ілюстрації, шрифтів, елементів айдентики тощо. Подальші наукові дослідження щодо застосування лінориту у графічному дизайні дозволять прослідкувати аспекти інтегрування техніки у дизайн-проекти та прогнозувати тенденцію на використання ліногравюри в українському графічному проектуванні.

Література:

1. Кальная Т. Техніки високого друку. *Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.* (Переяслав, 29 січ. 2021 р.). Переяслав, 2021. Вип. 67. С. 158–162. URL: <http://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/6773> (дата звернення 17.03.24).
2. Yusupov Z. Graphics (linocut. Ofort. Lithography). *InScience*. 2022. Vol. 3, № 3. P. 167–170. DOI: 10.47689/2181-1415-vol3-iss3/S-pr167-170.
3. Храмова-Баранова О.Л., Яковець І.О. Художньо-естетичне значення техніки ліногравюри в розвитку мистецтва і дизайну в Україні. *Культура і сучасність: альманах*. 2020. № 2. С. 104–108.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-390-6-52>

СУЧАСНІ СКЛАДОВІ У ФОРМУВАННІ ДИЗАЙНУ ІНТЕР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ АРТ-ОБ'ЄКТІВ

Пилипчук О. Д.

кандидат технічних наук,

доцент кафедри дизайну

Київський національний університет будівництва і архітектури

м. Київ, Україна

Протягом усієї історії мистецтво та архітектура тісно взаємодіяли та впливали один на одне [9]. В останні роки цей зв'язок став ще тіснішим.